

Wiadomości **Uniwersyteckie**

18 | Z życia Uczelni

*XIX Ogólnopolskie Igrzyska dla Osób
po Transplantacji i Dializowanych*

22 | Z kart historii UMCS

*UMCS w strukturach
ponaduniwersyteckich w latach
1990–2002*

26 | Słuchając historii – 80 lat UMCS

*Uniwersytet to miejsce pełne wyzwań.
Rozmowa z prof. dr. hab. Ryszardem
Dębickim z Wydziału Nauk o Ziemi
i Gospodarki Przestrzennej UMCS*

*Miesięcznik Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
Nr 8/313 Lipiec/sierpień 2024*

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie
I MIEJSCE
w Klasyfikacji Generalnej
Akademickich Mistrzostw Województwa Lubelskiego
2023/2024
Lublin, 17.06.2023 r.
Prezesa KS „UMCS Lublin”
Paweł Daniłowicz

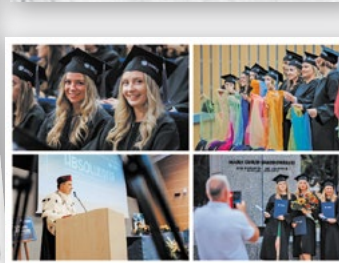
80 LAT
UMCS

Kiedyś pisaliśmy o...

Przedem czerwca i lipca na UMCS to nie tylko czas letniej sesji zaliczeniowo-egzaminacyjnej, ale także Absolutoriów, czyli uroczystości będących symbolicznym zakończeniem studiów, organizowanych dla naszych absolwentek i absolwentów na wszystkich wydziałach już od 12 lat!

Podczas Absolutoriów nie brakuje wzruszających momentów, ciepłych słów kierowanych do wykładowców, pamiątkowych fotografii i tradycyjnego podrzucania biretów. To czas radości, ale jednocześnie refleksji, bo oto mury naszej Uczelni opuszczają kolejni absolwenci, rozpoczynający nowy etap życia. Jesteśmy jednak pewni, że studia na UMCS będą miło wspominać!

Redakcja

UMCS w strukturach ponaduniwersyteckich w latach 1990–2002

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej od kilkudziesięciu lat uczestniczy w ogólnopolskich i europejskich inicjatywach łączących poszczególne uniwersytety, których celem jest debata nad studiami wyższymi i wyzwaniem, jakie przed nimi stoją. Na naszym kontynencie najważniejszym takim przedsięwzięciem jest Europejskie Stowarzyszenie Uniwersytetów. W Polsce natomiast prym wiodą dwie organizacje – Konferencja Rektorów Uniwersytetów Polskich oraz Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich.

Europejskie Stowarzyszenie Uniwersytetów (European University Association – EUA) powstało na spotkaniu zjednoczeniowym w Salamance 31 marca 2001 r. z połączenia dwóch ciał – Stałej Konferencji Rektorów, Prezydentów i Prorektorów Uniwersytetów Europejskich (The Standing Conference of Rectors, Presidents and Vice Chancellors of the European Universities – CRE)¹ oraz Konfederacji Konferencji Rektorów Unii Europejskiej (Confederation of European Union Rectors' Conferences – CEURC)². Obecnie EUA reprezentuje ponad 870 uniwersytetów i krajowych konferencji rektorów z 49 państw

europejskich. Z Polski należy do niego 38 uniwersytetów, politechnik, akademii i szkół wyższych (w tym medycznych, przyrodniczych i technicznych) oraz Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich.

EUA odgrywa kluczową rolę we wprowadzaniu założeń Procesu Bolońskiego. Swoją działalność opiera na wpływaniu na politykę Unii Europejskiej wobec szkolnictwa wyższego, badań naukowych i innowacji. Stowarzyszenie współpracuje z wieloma organizacjami europejskimi i międzynarodowymi, stanowi niezależny głos uniwersytetów europejskich. Zapewnia możliwość uczestnictwa w projektach, wydarzeniach i innych działaniach związanych z wzajemnym uczeniem się oraz kształtuje europejskie polityki i inicjatywy mające wpływ na szkolnictwo wyższe i badania. Bardzo ważnym elementem jego działalności jest polityka zrównoważonego rozwoju³.

UMCS wstąpił do CRE w 1990 r. W naszej Uczelni dyskutowano na temat postulatów CRE dotyczących lepszej współpracy z przemysłem i większego nacisku na praktykę i naukę przedmiotów matematyczno-przyrodniczych. Miało to na celu przedstawienie polskich warunków panujących w szkolnictwie wyższym i ścisłą współpracę ze zgromadzeniem⁴. W tymże roku UMCS dołączył do ważnego programu TEMPUS⁵. Na

¹ W 1955 r. w Cambridge miało miejsce pierwsze spotkanie rektorów europejskich uniwersytetów. Konferencja została oficjalnie powołana do życia podczas trzeciego zjazdu rektorów w Göttingen w 1964 r. Zajmowano się głównie wymianą poglądów na temat szkolnictwa wyższego. Konferencja obradowała co pół roku, <https://archives.eui.eu/en/isaar/742> [dostęp: 31.05.2024 r.].

² Organizacja została założona w marcu 1973 r. w Brukseli pod nazwą Liaison Committee of Rectors Conferences of Member States of the European Universities. Od 1 stycznia 1996 r. funkcjonowała pod obecną nazwą. Promowała współpracę między konferencjami członkowskimi i z władzami Unii Europejskiej oraz zajmowała się sprawami szkolnictwa wyższego, <https://uia.org/s/or/en/1100018206> [dostęp: 31.05.2024 r.].

³ Więcej o Stowarzyszeniu na stronie: <https://eua.eu/about/who-we-are.html> [dostęp: 31.05.2024 r.].

⁴ Archiwum UMCS, Sekretariat, sygn. S.378, Opinia na temat pisma i materiałów nadesłanych przez CRE autorstwa dr. Ryszarda Janiuka z 6 II 1990 r.

⁵ Trans-European Mobility Programme for University Studies (TEMPUS) to program realizowany przez Unię Europejską, wspierający współpracę między

Fot. Stefan Czechan, źródło: Muzeum UMCS

początku lat 90. informacje na temat prac Konferencji docierały do Lublina za pośrednictwem prof. Aleksandra Koja z Uniwersytetu Jagiellońskiego, który jako jeden z polskich przedstawicieli prezentował sprawozdania z obrad. Na zjazdach CRE naszą Alma Mater reprezentował rektor.

W 1994 r. w polskich uczelniach rozpoczęła się dyskusja nad ewentualnymi zmianami w funkcjonowaniu CRE, spowodowanymi zwiększoną ilością członków i szerszym zakresem prac (m.in. z coraz intensywniejszą współpracą z organizacjami międzynarodowymi). Lata 90. cechowały się gwałtownymi zmianami zachodzącymi w świecie akademickim, skutkującymi innym podejściem do studiów, finansowania szkół wyższych i samego etosu nauczania. Znalazło to odbicie w kolejnych zjazdach CRE, podczas których zajmowano się m.in. kwestią budżetu uczelni i problemem restrukturyzacji. W tamtym czasie wiele szkół europejskich borykało się z problemami finansowymi podobnymi do tych obecnych w Polsce. Pod koniec XX w. dyskutowa-

no na temat nowych technik w nauczaniu i wykorzystywania informatyzacji w szkolnictwie wyższym – był to bowiem okres rewolucji informatycznej. Ostatnim ważnym problemem, jakim zajmowano się w ubiegłym wieku w CRE z udziałem UMCS, stało się określenie miejsca uniwersytetów w globalizującym się świecie.

Na gruncie polskim już w latach 60. organizowano nieformalne spotkania władz różnych uczelni. Prym natomiast wiodły konferencje ministerialne, gdzie zwoływano rektorów szkół wyższych i przedstawiano określone problemy. Ośrodki poruszały takie tematy jak: równowaga pomiędzy nauką a nauczaniem studentów, problematyka prowadzenia badań naukowych, potrzeba uzyskania wiodącej roli uniwersytetu w oddziaływaniu i formowaniu świadomości studentów i społeczności akademickiej oraz krzewieniu oświaty i kultury regionu, konieczność zwiększenia liczby absolwentów studiów magisterskich oraz współpraca między ośrodkami akademickimi w kraju.

Konferencja Rektorów Uniwersytetów Polskich (KRUP) została powołana przez rektorów uniwersytetów na zjeździe w Krakowie 16 lutego 1989 r. Była to odpowiedź środowiska akademickiego na przyjęcie 18 września 1988 r. w Bolonii Wielkiej Karty Uniwersytetów Europejskich.

↑ Konferencja Rektorów Uniwersytetów Polskich (Lublin, 22 października 1994 r.)

uczelniami UE i krajami partnerskimi. Polskie uczelnie uczestniczyły w programie do 2001 r.

Idea powołania Konferencji w przededniu odzyskania przez Polskę pełnej niepodległości nawiązuje do inicjatywy z okresu zrywu „Solidarności”, gdy rektorzy 5 grudnia 1981 r. podczas spotkania w Poznaniu powołali Konferencję Rektorów Szkół Wyższych. Jest ona najstarszą konferencją rektorską działającą po 1989 r.⁶

Obecnie KRUP zrzesza 21 polskich szkół wyższych. Nie należą do niej uczelnie niepubliczne. Celem Konferencji, będącej autonomicznym zgromadzeniem rektorów (przez co była często oficjalnie nazywana Konferencją Rektorów Uniwersytetów Autonomicznych), jest zacieśnienie więzi i współpracy akademickiej, aby uczelnie mogły sprostać wyzwaniom współczesności i przyszłości. KRUP opracowuje i przedstawia opinie i stanowiska w sprawach istotnych dla rozwoju polskiej nauki, szkolnictwa wyższego, kultury i oświaty, przy tym ściśle współpracuje z Konferencją Rektorów Akademickich Szkół Polskich⁷. Konferencja powołała komisje uniwersyteckie dla obszarów tematycznych – Komisję Finansową, Nauki, Kształcenia, Umędzynarodowienia oraz Międzyuniwersyteckie Centrum Informatyzacji.

Najważniejszymi tematami podejmowanymi przez KRUP na początku lat 90. były kwestie finansowania badań naukowych oraz nowej ustawy o szkolnictwie wyższym, która stanowiła jeden z czołowych problemów polskich akademii. W 1991 r. wyszła inicjatywa rozciągnięcia stałej współpracy pomiędzy konferencjami poszczególnych typów uczelni wyższych⁸, co było załącznikiem późniejszej KRASP. Podobnie rzecz miała się ze współpracą z zagranicą, w tym z CRE. Tak jak inni także i KRUP protestowała przeciw stałemu zmniejszaniu dotacji budżetowej oraz problemowi podatków na uczelni. Postulowała wyodrębnienie z budżetu państwa sfery szkolnictwa wyższego oraz podniesienie płac pracownikom. Rozumiano konieczność zmian w drażliwej kwestii pomocy stypendialnej dla studentów.

⁶ <https://www.krup.edu.pl/konferencja/o-konferencji> [dostęp: 31.05.2024 r.].

⁷ Pierwszy Regulamin Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich wszedł w życie w dniu powołania organizacji. Znalazł się tam m.in. zapis, że Konferencja nawiązuje do wniosków wynikających z prac Konferencji Rektorów Europejskich. Świadczy to o głębokim poczuciu wspólnoty z uczelniami europejskimi. AUMCS, Sekretariat, sygn. S 622, Regulamin Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich z 16 II 1989 r.

⁸ Polskie uczelnie były skupione w tzw. konferencjach branżowych. I tak m.in. uczelnie medyczne mają Konferencję Rektorów Akademickich Uczelni Medycznych, a uczelnie techniczne – Konferencję Rektorów Polskich Uczelni Technicznych.

W 1996 r. rozpoczęły się kontakty między KRUP a zagranicznymi reprezentacjami konferencji rektorów szkół wyższych (m.in. z Niemiec i Austrii). Kolejnym zagadnieniem, które rozpałało świat akademicki, były prace nad nową ustawą o tytule naukowym i stopniach naukowych, a zwłaszcza pomysł zmniejszenia uprawnień Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych. Problemem do rozstrzygnięcia była z kolei sprawa odpłatności za studia. W 1999 r. podjęto natomiast temat mobilności studentów między uczelniami polskimi (program MOST, wymiana studencka).

W dn. 22–23 października 2002 r. KRUP obradowała na UMCS. Dyskutowano wówczas m.in. o kierunkach działania w kadencji 2002–2005, strategii rozwoju szkolnictwa wyższego do 2010 r., programie Plagiat, współpracy z samorządami terytorialnymi w zakresie inicjatyw edukacyjnych itp.

Konferencję Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP) utworzyły polskie szkoły wyższe posiadające uprawnienia do nadawania stopnia doktora w co najmniej jednej dyscyplinie. Konferencja została powołana 7 czerwca 1997 r. przez rektorów 73 szkół wyższych – członków działających wówczas konferencji rektorów poszczególnych typów uczelni. Obecnie Konferencję tworzą rektorzy 110 szkół wyższych, w tym 11 uczelni niepublicznych. Ponadto 8 szkół ma status uczelni stowarzyszonych⁹.

KRASP jest instytucją przedstawicielską środowiska szkolnictwa wyższego i nauki. Rektorzy w niej zrzeszeni mogą działać w ramach konferencji rektorów poszczególnych typów uczelni. Członkami KRASP są, oprócz uczelni publicznych, także akademickie uczelnie niepubliczne. W następstwie uchwalenia w lipcu 2005 r. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz przegłosowania we wrześniu 2005 r. przez Zgromadzenie Plenarne statutu, KRASP uzyskała „umocowanie ustawowe” – prawa i obowiązki wynikające z przepisów ustawy.

Celem organizacji jest inspirowanie i koordynowanie współdziałania uczelni członkowskich, a także reprezentowanie wspólnych interesów uczelni akademickich. Konferencja podejmuje działania prowadzące do stworzenia efektywnego i zintegrowanego systemu edukacji narodowej oraz działa na rzecz rozwoju szkolnictwa wyższego, nauki i kultury. KRASP występuje do

⁹ <https://www.krasp.org.pl/o-krasp/o-nas> [dostęp: 31.05.2024 r.].

organów władzy publicznej w istotnych sprawach szkolnictwa wyższego, nauki i kultury oraz w żywotnych sprawach środowiska akademickiego. Organy władzy publicznej mają natomiast obowiązek zasięgać opinii KRASP w sprawach: zasad działania i kierunków rozwoju szkolnictwa wyższego, systemu badań naukowych, kształcenia i pomocy materialnej dla studentów i doktorantów, zarządzania uczelniami, kształcenia kadr i polityki naukowej oraz bazy materialnej szkół wyższych, projektu budżetu państwa w części dotyczącej szkolnictwa wyższego, projektów aktów prawnych dotyczących szkolnictwa wyższego, nauki i kultury, a także promocji nauki polskiej za granicą oraz rozwiązań w systemie oświaty mających znaczenie dla szkół wyższych.

Już na zebraniu założycielskim KRASP aktywnie pracowała i zajmowała się ważnymi kwestiami dotyczącymi szkolnictwa wyższego w Polsce. Pierwszą sprawę stanowiła kwestia zamówień publicznych, które nie były wówczas (1997 r.) dostosowane do specyfiki uczelni wyższych. Zajęto się także problemem przemocy i agresji wśród studentów (m.in. w kontekście zachowań stadionowych i śmierci kilku osób). Bardzo ważnym zagadnieniem, które przewijało się przez kolejne lata, było niedofinansowanie działalności naukowo-dydaktycznej (wynagrodzenia nauczycieli akademickich) przy stale wzrastającej liczbie studiującej młodzieży.

Dużo miejsca KRASP poświęcała pracom nad nową ustawą o szkolnictwie wyższym ze szczególnym uwzględnieniem kwestii modelu państwowej szkoły wyższej, finansowania uczelni i zapewnienia jakości kształcenia przez odpowiedni system akredytacji studiów. Sformułowano wiele sugestii, które na bieżąco przekazywano czynnikom rządowym, także w formie bezpośrednich spotkań z premierem (np. 14 października 1999 r. z Jerzym Buzkiem)¹⁰. W 1999 r. rozpoczęto starania o uznanie wyników egzaminu maturalnego w rekrutacji na studia wyższe. Sprawą wagi politycznej była także sytuacja odpłatności za studia; na przełomie XX i XXI w. znaczną część studentów stanowili studenci zaoczni. Nową inicjatywą stało się wspieranie procesu integracji na poziomie europejskim – zacieśnianie więzi z konferencjami rektorów krajów europejskich.

W 2001 r. KRASP wyraziła głos protestu w sprawie narastania obciążeń podatkowych i pomniejszania dotacji na działalność naukowo-dydaktyczną. Chodziło przede wszystkim o podatek VAT od zakupów aparatury naukowej i dydaktycznej, podatek od stypendiów fundowanych oraz podatek od nieruchomości płacony na rzecz gmin. W tym samym roku udało się stworzyć ważne ciało Konferencji – Komisję Akredytacyjną.

W latach 90. XX w. i na początku XXI w. UMCS uczestniczył w pracach trzech ważnych ciał ponaduniwersyteckich, w tym na poziomie europejskim. Dzięki temu nasza Alma Mater miała szansę przyczynić się do wprowadzenia istotnych zmian w szkolnictwie wyższym. Warto dodać, że w ramach tegorocznych obchodów 80-lecia istnienia UMCS w październiku odbędzie się zebranie Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich połączone ze spotkaniem rektorów Konsorcjum Uniwersytetów Europejskich ATHENA.

Adam Borkowski

Szanowni Państwo,

Archiwum i Muzeum UMCS zwraca się z apelem do obecnych i byłych pracowników, absolwentów i przyjaciół Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej o przekazywanie pamiątek związanych z życiem i funkcjonowaniem naszej Uczelni.

UMCS istnieje już 80 lat, a wraz z mijającym czasem dokumenty i świadectwa przeszłości rozproszyły się po kraju razem z ludźmi, którzy opuścili mury Uniwersytetu. Cenne są pamiątki zarówno życia codziennego, spuścizny, fotografie, spisane własne wspomnienia, jak i dokumenty odnoszące się do doniosłych uczelnianych wydarzeń. Celem istnienia Archiwum i Muzeum UMCS jest gromadzenie tego typu dokumentacji, opracowywanie jej, przechowywanie i udostępnianie. Każdy z przekazanych przez Państwa artefaktów przyjmujemy z wdzięcznością, otoczmy pietyzmem i będziemy wykorzystywać ku pożytkowi obecnych i przyszłych pokoleń społeczności akademickiej.

Pamiątki należy przekazywać do siedziby Archiwum UMCS (ul. J. Sowińskiego 12, 20-031 Lublin). W razie dodatkowych pytań prosimy o kontakt telefoniczny: (81) 537 27 87, (81) 537 58 31 lub e-mail: archiwum@mail.umcs.pl, muzeum@mail.umcs.pl.

¹⁰ AUMCS, Sekretariat, sygn. S 383, Skrócony protokół ze spotkania Premiera RP z Prezydium KRASP, Warszawa, 14 X 1999 r.

**Stwórzmy
razem**
specjalne wydanie
**„Wiadomości
Uniwersyteckich”!**

80 **LAT**
UMCS

www.media.umcs.pl